

EN

EN

EN

КОМИСИЯ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ ОБЩНОСТИ

Брюксел, 4.4.2007
COM(2007) 161 final

ЗЕЛЕНА КНИГА

Европейско изследователско пространство: Нови перспективи

(представен от Комисията)

{SEC(2007) 412}

ЗЕЛЕНА КНИГА

Европейско изследователско пространство: Нови перспективи (Текстът съответства на Европейската Икономическа общност /ЕИО/)

Резюме

Доближавайки се до разглеждането на първия три-годишен цикъл на обновената Лисабонска стратегия за растеж и работни места и започването на втория цикъл през 2008 година, е добре да оценим направения прогрес и да дискутираме бъдещите ориентации на един от нейните ключови елементи- Европейското изследователско пространство (ЕИП). В променящия се свят, характеризиращ се с нарастваща глобализация на изследванията и технологиите и появата на нови научни и технологични сили- а именно Китай и Индия- Европейското изследователско пространство е нещо повече от крайъгълен камък за Европейското общество на знанията. Подобно общество е това, където изследванията, образованието, обучението и иновацията са напълно мобилизирани, за да изпълнят икономическите, социалните и природните амбиции на ЕС и очакванията на неговите граждани..

Концепцията на ЕИП комбинира: Европейския “вътрешен пазар” на изследванията, където изследователи, технологии и познания циркулират свободно; ефективната координация на европейско равнище на национални и регионални изследователски дейности, програми и политика; и инициативите, приети и финансирани на европейско равнище. Постигнат е някакъв прогрес откакто концепцията беше приета на Лисабонския европейски съвет през 2000 година. Европейското изследователско пространство стана ключова препоръка за изследователската политика в Европа. Все пак, все още има много неща да се направят, за да се създаде ЕИП, в частност да се преодолее фрагментацията на изследователските дейности, програми и политика в Европа. Европейското изследователско пространство, от която се нуждаят научното общество, бизнесът и гражданите, трябва да притежава следните признаци:

- **Адекватен поток от компетентни изследователи** с високо ниво на мобилност между институции, дисциплини, сектори и държави;
- **Изследователски инфраструктури от световна класа**, интегрирани, свързани в мрежа и достъпни за изследователи от цяла Европа и света, особено благодарение на новите генерации инфраструктури за електронна комуникация;
- **Отлични изследователски институции**, ангажирани в ефективно сътрудничество и партньорство между обществеността и частния сектор, формиращи ядрото на изследователските и иновационни “групи”, включително “виртуални изследователски общности”, най-вече специализирани в интердисциплинарни области и привличащи много от човешките и финансовите ресурси;
- **Ефективен обмен на знания** особено между обществените изследвания и индустрията, както и с обществото като цяло;

- **Добре координирани изследователски програми и приоритети**, включително значителен обем от съвместно програмирани обществени изследователски инвестиции на европейско равнище, включвайки общи приоритети, координирано изпълнение и съвместно оценяване; и
- **Широко отваряне на Европейското изследователско пространство към света** с поставяне на специално ударение върху съседните държави и сериозен ангажимент към глобалните предизвикателства заедно с европейските партньори.

Базиран върху оценката на ситуацията в тези основни области, този Зелен документ повдига много въпроси за това как да се задълбочи и разшири Европейското изследователско пространство така че да допринесе напълно за обновената Лисабонска стратегия. Тя възнамерява да се започне широк институционен и публичен дебат с оглед на подготвяне на инициативите за 2008 година.

СЪДЪРЖАНИЕ

1.	Нов поглед към Европейското изследователско пространство.....	5
2.	Визията на Европейското изследователско пространство	8
3.	Да направим ЕИП реалност.....	11
3.1.	Реализиране на единен пазар на труда за изследователите	11
3.2.	Развитие на изследователски инфраструктури от световна класа	14
3.3.	Засилване на изследователските институции.....	16
3.4.	Обмен на знания.....	18
3.5.	Оптимизиране на изследователските програми и приоритети.....	19
3.6.	Отваряне към света: международно сътрудничество в науката и технологиите	24
4.	Движение напред: публични дебати и по-нататъшни стъпки	26

1. НОВ ПОГЛЕД КЪМ ЕВРОПЕЙСКОТО ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКО ПРОСТРАНСТВО

Откакто през март 2000 година Лисабонския европейски съвет прие задачата за създаване на Европейско изследователско пространство (ЕИП), бяха стартирани много инициативи. Сега е време да оценим какво е постигнато оттогава и да помислим върху това, което трябва да се направи, за да се превърне ЕИП в реалност.

Глобализацията носи възможности и предизвикателства за Европейското изследователско пространство (ЕИП)

Чувството за спешност при повторното ревизиране на ЕИП произтича от факта, че глобализацията на изследванията и технологиите нараства и новите научни и технологични сили- Китай, Индия и други развиващи се икономики- привличат значителни и нарастващи количества от инвестициите за изследване и развитие¹. Това развитие носи нови възможности за Европа и света. По същото време то повдига въпроса за способността на Европа да поддържа конкурентоспособност в знанията и иновациите, което е в ядрото на обновената Лисабонска стратегия за растеж и работни места. Задаването на този въпрос ще бъде главното в три-годишния цикъл на Стратегията, който ще започне през 2008 година.

ЕС и държавите членки напълно са приели факта, че наред с висококачествено образование и обучение през целия живот и поддържаща среда за иновации, ЕИП е от голяма важност, за да се превърне Европа във водещо общество в познанията и по този начин да се създадат условия за дългосрочен просперитет. Концепцията на ЕИП обхваща три взаимно свързани аспекта: европейския “вътрешен пазар” за изследванията, където изследователи, технологии и познания могат да циркулират свободно; ефективната координация на европейско равнище на национални и регионални изследователски дейности, програми и политика; и инициативите, приети и финансирани на европейско равнище².

Постигнат е прогрес в създаването на ЕИП

Както е описано детайлно в придружаващия документ на Комисията работен документ, много действия са били предприети за постигане на прогрес в тези аспекти, а именно:

- Рамковата изследователска програма на ЕС е изрично оформена, за да подкрепя създаването на ЕИП и нейното финансиране е увеличено съществено, въпреки че е по-ниско от първоначално предложеното от Европейската Комисия. Новите инициативи, стартирани във връзка със седмата рамкова програма (2007-2013), като Европейски изследователски съвет, ще имат важно влияние върху европейския изследователски пейзаж. Бъдещият Европейски институт по технологиите също притежава потенциал да играе важна роля в създаването на “общества на знанието и иновациите” от световна класа.

¹ Commission staff working document (SEC(2007)412) section 3.1.1.

² Commission staff working document, chapter 1.

- Започнати са инициативи, за да се подобри координацията на изследователските дейности и програми. Те включват Европейски технологични платформи, чрез които индустрията и други финансиращи лица развиват споделени дългосрочни виждания и стратегически изследователски дейности, които са на дневен ред в областите на интересите на бизнеса, и практическа схема за “ЕИП-мрежа”, която поддържа координацията на национални и регионални програми³.
- Координацията на политиката се извършва чрез “отворения метод на координация” и използването на ръководства и препоръки. Това стимулира един процес на дебати и реформи на национално ниво, който има като резултат във всички държави-членки поставянето на национални цели за инвестиция в изследванията и развитието в контекста на цялостния 3% брутен вътрешен продукт в ЕС целящ инвестиции в изследванията и развитието и вземане на мерки да се подобрят техните системи за изследвания и иновации⁴.
- ЕС е приел “широко базирана иновационна стратегия”, която ще подобри рамковите условия за изследвания и иновации⁵. В този контекст една модернизирани рамка на общността за държавна помощ за изследвания и иновации⁶ и ръководство за по-ефективно използване на данъчните стимули за изследвания и развитие⁷ бяха приети през ноември 2006 година, предложена е една европейска патентна стратегия, за да се преодолее застоят в патентите на Общността⁸, и са подготвени инициативи, за да се подкрепи развитието на европейски “водещи пазари” в обещаващите сектори на интензивни технологии.
- Кохезионната политика на ЕС и нейните финансови инструментоструктурните фондове- дават сериозен приоритет на развитието на изследователските и иновационните капацитети, особено в по-слабо развитите региони. Заедно с приоритета, даден във вътрешната политика на повечето държави-членки, това може да помогне на цяла Европа да участва и да извлече пълни облаги от Европейското изследователско пространство.

...но остава много основна работа, за да се преодолее фрагментацията на обществената изследовател-

Тези инициативи са ценни стъпки, чрез които може да се постигне бъдещ прогрес. Но остава да се свърши много от основната работа, за да се създаде ЕИП, за да се преодолее фрагментацията, която остава преобладаваща характеристика на европейската обществена изследователска база. Фрагментацията не позволява на Европа да изпълни изследователския си и иновационен потенциал, на висока цена

---

³ Commission staff working document, chapter 2.
⁴ Commission staff working document, section 2.2.
⁵ COM(2006)502 of 13.09.2006
⁶ OJ C 323, 30.12.2006, p. 1
⁷ COM(2006)728 of 22.11.2006
⁸ COM(2007)165 of 4.4.2007

за европейците като данъкоплатци, консуматори и граждани:

- Изследователите все още виждат, че възможностите за кариера са ограничени от законови и практически бариери, които спъват мобилността им из институции, сектори и държави.
- Бизнесът често открива, че е трудно да се кооперира и да влезе в партньорство с изследователските институции в Европа, особено в различни държави.
- Финансирането на национални и регионални изследвания (програми, инфраструктури, основно финансиране на изследователските институции) остава в голямата си част неkoordinирано. Това води до разпръсване на ресурсите, прекомерно дублиране, нереализирани ползи от потенциални въздействия и неуспех да играе глобалната роля, която способността за изследвания и развитие на Европа иначе би позволила, а именно в посрещането на главните глобални предизвикателства.
- Реформите, предприети на национално равнище, често нямат истинска европейска перспектива и транснационална съгласуваност.

Европейците изглеждат осведомени за тези разходи. Според едно скорошно проучване 83% смятат, че трябва да има по-голяма координация на изследователските дейности между държавите-членки на Европейския съюз⁹.

...да се задържат и привлекат повече бизнес инвестиции за изследване и развитие в Европа

Фрагментацията на обществените изследвания намалява привлекателността на Европа за бизнес като място за инвестиции за изследвания и развитие. Бизнес секторът се предполага да допринася за две трети от 3% от БВП за интензифициране на изследванията и развитието. Скорошните данни показват, че базираните в ЕС компании са увеличили своите глобални разходи за изследвания и развитие с повече от 5% през 2006 година, но това все още е по-малко от степента на нарастване на разходи за изследвания и развитие на техните двойници, базирани в държави, които не са в ЕС¹⁰. Фактически, базираните в ЕС компании инвестират повече в изследвания и развитие в Съединените щати, отколкото базирани в САЩ компании правят същото в ЕС и това трансатлантическо нетно изтичане на инвестиции за изследвания и развитие нараства¹¹. Едно значително и постоянно нарастване на бизнес инвестициите за изследвания и развитие е много важно, за да се скъса със сегашната стагнация в цялостната интензивност на изследванията и развитието в ЕС от 1.9% от БВП¹² и да се прогресира към национални цели и цели на ЕС.

Проучванията предлагат, когато се инвестира в изследвания и

⁹ Eurobarometer: Europeans, Science and Technology, June 2005, http://ec.europa.eu/public_opinion.

¹⁰ 2006 EU Industrial R&D Investment Scoreboard, <http://iri.jrc.es/research>

¹¹ Commission staff working document, section 3.3.1.

¹² Commission staff working document, section 3.3.1.

развитие, бизнесът основно трябва да внимава за:

- Благоприятни рамкови условия за комерсиализацията на технологиите;
- Адекватен брой от добре обучени и мобилни изследователи, отговарящи на нуждите на индустрията; и
- Отлична обществена изследователска база (изследователски институции и инфраструктури) със силно взаимодействие с индустрията.

Докато ревизията на единния пазар на ЕС¹³ и инициативите, произтичащи от широко базираната иновационна стратегия като тези, споменати по-горе се фокусират върху изискването за иновации, този Зелен документ се фокусира върху факторите, оказващи въздействие върху представянето на изследователските системи в Европа, с оглед на това да се преодолее фрагментацията на усилията и политиката и да се увери, че Европа извършва по-голямата част от глобализацията в науката и технологиите.

2. ВИЗИЯ ЗА ЕВРОПЕЙСКО ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКО ПРОСТРАНСТВО

Европейското изследователско пространство ще вкорени дълбоко знанието в обществото и ще освободи познавателния потенциал на Европа във всичките му измерения: хора, инфраструктури, организации, финансиране, циркулиране на знанията и глобално сътрудничество

За да се създаде рамка за дискусия, за да се подредят усилията и да се оцени направения прогрес, е важно да се идентифицират главните особености на една напълно реализирана ЕИП. При изграждането на ключовите принципи през 2000 година се постигна единодишно съгласие, че ЕИП трябва да обхваща:

1. **Адекватен поток от компетентни изследователи.** Изследователите трябва да бъдат стимулирани от единен пазар на труда с атрактивни условия за работа за мъже и жени, включвайки именно отсъствието на финансови и административни пречки за транснационална мобилност. Трябва да има пълно отваряне на академични изследователски позиции и национални изследователски програми в цяла Европа, със силно провеждана кампания за наемане на изследователи от други държави и лесно движение между дисциплините и между обществената и частния сектор-подобна мобилност трябва да стане стандартно условие за една успешна изследователска кариера.
2. **Изследователски инфраструктури от световна класа.** Главните инфраструктури трябва да бъдат построени и експлоатирани във форма на съвместни европейски предприятия. Те трябва да бъдат достъпни за изследователските екипи от цяла Европа и света, като изследователите, които работят в Европа, да имат достъп до

¹³ COM(2007)60 of 21.2.2007

международни инфраструктури и екипировка в другите части на света. Тези изследователски инфраструктури трябва да бъдат интегрирани, свързани в мрежа и достъпни чрез съпътстващо развитие на нови генерации електронни инфраструктури за комуникация в Европа и в света.

3. **Отлични изследователски институции.** В целия ЕС разнообразни изследователски институции трябва да бъдат внедрени в социалния и икономически живот, където са базирани, които да се конкурират и да си сътрудничат в Европа и извън нея. Те трябва да бъдат в състояние да взаимодействат рутинно със света на бизнеса както и да се ангажират в трайни публични/ частни партньорства. Подобни партньорства трябва да бъдат в ядрото на специализирани-най-вече интердисциплинарни- “групи”, които ще привлекат много човешки и финансови ресурси от цял свят. Европейското изследователско пространство трябва да следва тази структура по линиите на засилената мрежа от изследователски и иновационни групи. Техният обхват трябва да бъде разширен чрез “виртуални изследователски общества”, създадени чрез обединяване и интегриране на дейности и ресурси от различни места на Европа и извън нея, използвайки средства на компютрите и комуникацията. Все повече групи трябва да се формират и разширяват чрез такава виртуална интеграция, а не чрез географска концентрация
4. **Ефективно споделяне на знанията.** То трябва да се състои от отворен и лесен достъп до обществената база знания; прост и хармонизиран режим за Правата на интелектуалната собственост, включително ефективна като цена патентна система и споделени принципи за трансфер на знания и съдействие между обществените изследвания и индустрията; иновативни комуникационни канали, за да се предостави на обществото широк достъп до научни знания, средства да се дискутират изследванията на дневен ред и любопитство, за да се учи повече за науката.
5. **Добре координирани изследователски програми и приоритети.** Това трябва да включва съвместни програми, изпълнение и оценка на обществени изследователски инвестиции на европейско равнище за дейности, които надхвърлят капацитета на отделните държави. Общите приоритети трябва да бъдат идентифицирани чрез съвместно предвиждане, включвайки научната общност, обществото и индустрията и вземайки съвместно решения и действайки по тях. В тези и други области националните и регионални изследователски програми трябва да предлагат увереност, че главните принципи, управляващи кандидатурите за изследователско финансиране са сравними в Европа и осигуряват най-високо ниво на качество. Те, заедно, трябва да съставят проста, прозрачна и разбираема система на

изследователско финансиране, базирана върху различни обществени източници (национални, регионални и европейски) и асоциирана с частни източници (включително филантропски и граждански обществени организации).

6. **Широко отваряне на Европейското изследователско пространство към света.** Специално ударение трябва да бъде поставено върху участието на съседните региони на ЕС, както и върху развитието на многостранни инициативи, за да се адресират към глобалните предизвикателства с партньорите на ЕС.

В допълнение, три важни въпроса преминават през всички измерения на ЕИП:

- Европейската изследователска политика трябва да бъде дълбоко вкоренена в европейското общество. Освен преследването на научно съвършенство, европейските изследвания трябва да подкрепят напредъка на познанието и разпространението и подкрепата на една политика за устойчиво развитие в сферите на главните обществени въпроси като здравеопазване, енергетика и промяна на климата¹⁴. Тя трябва да експериментира с нови начини на включване на обществото като цяло в определянето, прилагането и оценяването на дневния ред за изследванията и в насърчаването на съответния научен и технологичен прогрес, в рамките на общите базисни етични принципи и на базата на съгласувани практики, които могат да вдъхновят останалия свят.
- Правилният баланс трябва да бъде направен между конкуренцията и сътрудничеството. Изследователите и изследователските институции трябва да бъдат стимулирани на по-високо равнище на конкуренция на европейско равнище, за да развият постижения от световна класа. По същото време те трябва да бъдат ангажирани в силно сътрудничество и партньорство в Европа и извън нея, за да отговорят на въпросите от обща загриженост..
- Трябва да бъде извлечена полза от разнообразието на Европа, което беше обогатено със скорошните разширения на ЕС. Европейските държави и региони могат да изградят силите си чрез прогресивно развитие на специализации в определени области. Все пак, те трябва да са в състояние да поддържат или да спечелят достъп до други специализирани познания и до капацитети в науката и технологиите в останалата част от Европа и света, а именно чрез мобилност на изследователите, обмен на познания и развитие на виртуални мрежи и “общности”.

Изисква се спешно действие

Природата на изследванията означава, че съществуват комплексни взаимозависимости между по-горе споменатите признаци на ЕИП и измеренията, които ще се видят по-долу. Някои признаци ще отнемат

---

¹⁴ Commission staff working document, section 3.3.1.

повече време, за да бъдат установени от други, така че визията за ЕИП може да не бъде напълно постигната преди да изминат 10 или 15 години- около 2020 година. Все пак, систематичната природа на ЕИП диктува, че трябва да се предприемат спешни действия, за да се постигне прогрес колкото е възможно по-скоро на всички фронтоней-вече заради силният механичен ефект, който ще последва от това за увеличаване на частните инвестиции в изследванията и иновациите и в насърчаването на по-конкурентоспособна икономика, базирана върху познанията.

Елементи на визията за Европейско изследователско пространство

1. Това ли са важните елементи, които Европейското изследователско пространство трябва да осигури? Има ли други елементи, които трябва да бъдат взети под внимание в тази визия?
2. Каква трябва да бъде ролята на ЕС, националните и регионалните политики, за да се създаде подобна Европейско изследователско пространство и да се вземе най-доброто от европейското измерение в контекста на глобализацията и националната и регионална специализация?
3. Кои инициативи на ЕС ще задействат най-добре цялостните обществени и частни усилия, за да се реализира тази визия?

3. ДА НАПРАВИМ ЕИП РЕАЛНОСТ

Тази секция анализира ситуацията на европейските изследвания с оглед на шест главни измерения на Европейското изследователско пространство. За всяко от тях е повдигнат голям брой въпроси, за да се провокира открита дискусия между всички тези, които са заинтересовани финансово от изследванията.

3.1. Реализиране на единен пазар на труда за изследователите

Атрактивните кариери и безпрепятствената мобилност са важни за изследователите...

...но са далеч от реалността

Ключово предизвикателство е да се обучават, запазват и привличат по-компетентни изследователи. Още повече, безпрепятствената мобилност на изследователите през институциите, секторите и държавите е дори по-важна отколкото при другите професии: важно е да се балансират по-добре снабдяването с изследователи и тяхното търсене, особено като се има предвид тяхната висока специализация и относително малък брой; това съставлява едно от най-ефективните средства за предаване на знания; и е все по-важно условие за развитието на умения и кариери в науката. Днес повечето изследователи в Европа все още смятат, че възможностите им са отрязани от институционалните и националните граници, лошите условия за работа и малките перспективи за кариера¹⁵. На практика, академичните позиции все още остават широко запазени за

¹⁵ Commission staff working document, section 3.2.3.

национален или дори вътрешен персонал¹⁶. Прозрачната конкурентност при наемане на работа е по-скоро изключение, отколкото правило. Мобилността през границите или между академиите и индустрията има тенденция по-скоро да бъде наказвана, отколкото възнаграждавана. Администрациите обикновено не позволяват на изследователите да получават или да носят отпуснати задгранични суми за изследвания.

Това е причината защо толкова много европейци, завършили университетите или притежаващи докторати или напускат изследователската кариера, или правят изследвания в други държави, където намират по-добри възможности- главно в САЩ. По същото време, жените остават по-слабо представени, особено в някои области на науката и инженерството и на отговорни постове. Демографията също оказва нарастващо влияние върху европейския изследователски сектор, а потенциалното намаляване на изследователите в някои области е факт, дължащо се на пенсионирането на по-старите поколения и асоциираната с това загуба на компетентност.

Работата се изисква на всички равнища в частния и общественния сектор

Необходимо е да се създаде единен и отворен европейски пазар на труда за изследователите, който ще осигури ефективно “циркулиране на мозъци” из Европа и в държавите-партньори и ще привлече младите таланти и жените към изследователска кариера. Това изисква усилия на всички равнища в частния и общественния сектор и от страна на местните, националните и европейските администрации. Частният сектор трябва да бъде окуражен да развива и да разширява възможностите за изследователите. По същото време, обществените власти и изследователските институции трябва да работят, за да премахнат юридическите, административните и практическите (напр. езиковите) бариери пред географската и междусекторната мобилност, да подобрят наемането на работа и работните условия за изследователите, да съгласуват професионалния, личния и семейния живот и да се справят с половите и демографски проблеми.

Доброволният подход има като резултат един бавен прогрес

Много специфични за ЕС инициативи са предприети, за да се благоприятства една по-атрактивна европейска зона за изследователите¹⁷, но прогресът остава много ограничен, което се дължи на доброволното естество на повечето от тях и, в някои случаи, на липсата на координация със и между подобни национални и регионални мерки. Например, Европейската харта на изследователите и Кодекса на поведението за тяхното наемане на работа се подкрепят все по-често, но това е бавен процес и реалният прогрес ще стане само тогава, когато подкрепата на принципите е

¹⁶ Despite case law of the European Court of Justice on the access of EU nationals to posts in the public sector.

¹⁷ For example: Marie Curie grants, European Mobility Portal (<http://ec.europa.eu/eracareers>) and European Network of Mobility Centres, ERA-Link pilot initiative to network European researchers in the US, the EU 'scientific visa' directive and recommendations, etc.

последвана от конкретно приложение.

Обмисляне на следващи стъпки за преносимост на условията за социално осигуряване

Що се касае до преносимостта на условията за социално осигуряване, съществуващите правила за модернизирание и опростяване на координацията на системите за социално осигуряване са стъпки в правилната посока. Същото се съдържа в предложението на Комисията за директива за подобряване на преносимостта на правата за допълнителна пенсия. Но специфичната ситуация на изследователите, които все повече се нуждаят от мобилност през голяма част от кариерата си, обикновено чрез кратковременни назначения, представят сериозни трудности. Това апелира за по-добро административно сътрудничество между институциите за социално осигуряване¹⁸, но също така и за предприемане на следващи стъпки.

Подобряване на образованието и обучението на изследователите

Също така е важно да се подобри още образованието и продължаващото обучение на изследователите. Младите изследователи, обучени в Европа, трябва да бъдат уверени, че техните квалификации ще помогнат за кариерата им. Европейските докторски програми и по-нататъшното обучение трябва да отговарят на строги стандарти за качество, да изпълняват нуждите на академиите и бизнеса и да бъдат признати в цяла Европа. Изследователите на всички нива трябва да бъдат обучени за интердисциплинарна работа и научна и технологична администрация, включително трансфер на знания и диалог с обществото.

Реализиране на единен пазар на труда за изследователите

4. Има ли нужда от по-ефективна европейска рамка, за да се подобрят значително условията за наемане на работа, работата и географската и междусекторната мобилност за изследователите, включвайки законови мерки?

В частност:
5. Как биха могли принципите в Европейската харта на изследователите и в Кодекса на поведение за тяхното наемане на работа да бъдат ефективно прилагани, за да се развие напълно европейското измерение на изследователските кариери, включително транснационалното отваряне на свободни работни места и възможностите за финансиране на изследователите?
6. Има ли нужда от Европейска рамка, за да се осигури преносимостта на условията за социално осигуряване за изследователите в Европа?
7. Как могат принципите на “гъвкавостта” (напр. Комбинирането на гъвкавостта на пазара на труда с работното осигуряване) да бъдат приложени към пазара на труда на изследователите?

¹⁸ See Commission Green Paper on Labour Law (COM(2006)708, 22.11.2006)

8. Как бихме могли да увеличим броя и качествата на изследователите в Европа като привлечем млади изследователски таланти, като осигурим реални равни възможности за мъже и жени и като използваме опита и знанията на изследователите, които се намират в края на кариерата си, например в ролята на съветници и инструктори?
9. Трябва ли да бъде създаден съвместен подход, за да се увеличи съгласуваността и въздействието на различни схеми, целящи свързването в мрежа на европейските изследователи в чужбина и чуждестранните изследователи в Европа? По подобен начин, има ли възможност да се увеличи съгласуваността и влиянието на европейските и националните схеми за международна мобилност на изследователите (например чрез съвместно създаване на международни стипендии по подобие на “Фулбрайт”)?
10. Как биха могли да бъдат посрещнати специфичните образователни и обучителни нужди на изследователите на всички етапи от техните кариери, като се започне от магистърското и докторското обучение и по-нататъшното изграждане на Болонския процес за висше образование?

3.2. Създаване на изследователски инфраструктури от световна класа

Отличните изследвания се нуждаят от широк обхват от висококачествени изследователски инфраструктури (например източници на нови материали, чисти стаи за нанотехнологиите, бази от данни за геномните и социалните науки, обсерватории за земните науки). Инфраструктурите на европейско равнище могат да служат на цялото европейско изследователско общество. Заради високите строителни и оперативни разходи е разумно също така много от тези инфраструктури да се споделят.

Изграждане на пътна карта за изследователските инфраструктури

Една стъпка към по-добро планиране на изследователските инфраструктури на европейско равнище е постигната със създаването на Европейски стратегически форум за изследователски инфраструктури (ЕСФФИИ). През 2006 година той създаде европейска “пътна карта” за новите и подобрени паневропейски изследователски инфраструктури. Непосредствените приоритети трябва да бъдат: да се осигури възможност пътната карта да включва ефективно обема на планираните и предвидените изследователски инфраструктури в Европа; да се допълни пътната карта в областите, които все още не са адекватно покрити; да се подкрепят нейните предложения на политическо равнище и да се мобилизира необходимото финансиране.

Създаване на повечето източници на финансиране

Осъществяването на пътна карта на ЕСФФИИ би струвало 14 билиона евро за 10 годишен период. Въпреки нарастването на финансирането, предназначено за инфраструктурите в 7-та изследователска рамкова програма и възможностите за инфраструктурна подкрепа в по-слабо развитите региони според програмите за съвместна политика, бюджетът на ЕС не е достатъчно голям, за да осигури същинското финансиране за строителството на нови паневропейски инфраструктури, в допълнение към подкрепата на отворен достъп до

инфраструктури от европейски интерес и стимулиране на тяхното координирано развитие и работата в мрежа. Мобилизацията на национални, частни и други източници на финансиране е важна. Привличането на инвестиции от индустрията е особено важно като се има предвид ниското равнище на нейното включване, дори за инфраструктури от пряк интерес.

*Може да има
нужда от
подходяща
юридическа
структура*

Друга трудност за създаването на нови форми на паневропейски изследователски инфраструктури е липсата на юридическа структура, позволяваща създаването на подходящи партньорства.

*По-нататъшно
развитие на
електронни
инфраструктури в
Европа и в света*

Някои предложени инфраструктурни проекти са от такъв размер и обхват, че ще се нуждаят от съдействие на глобално равнище. Много от предвидените инфраструктури са от разпилян вид, съставени от различни елементи, интегрирани по начина на електронните инфраструктури, включващи хранилища на данни и високоскоростни мрежи като главната европейска мултигигабитна компютърна мрежа за изследователски и образователни цели /GEANT/ и технологична мрежа, които играят важна роля като дават възможност на тези елементи да действат заедно по начини, които премахват традиционните ограничения, отнасящи се до време, география, дисциплина и институции. Затова ще бъде необходимо, за да подсигури съгласуваното планиране, паралелно развитие и интеграция между европейските инфраструктури за наука и технологии и новите поколения електронни инфраструктури, които трябва да бъдат разгърнати в бъдеще в Европа, включвайки периферните региони. Европа трябва също така да продължи с разширението към други континенти на GEANT и мрежата на електронните инфраструктури, които съставят мощни инструменти за международно сътрудничество и създаването на глобални изследователски партньорства.

Създаване на изследователски инфраструктури от световна класа

11. Как би могъл ЕС на базата на идентификацията на нуждите от ЕСФИИ ефективно да реши въпроса за паневропейските изследователски инфраструктури и тяхното финансиране- последното включва Общността (включително възможните сътрудничества с инструментите на кохезионната политика на ЕС), държавите-членки, индустрията, ЕИБ и други финасови институции?
12. Трябва ли да бъде създадена европейска юридическа рамка, за да се улесни, в частност, появата и действието на нови форми на изследователски инфраструктури от паневропейски интерес, включително електронни инфраструктури? Каква друга политика и юридически промени са необходими, за да се окуражи частния сектор да инвестира повече в изследователските инфраструктури?
13. Има ли нужда да се дефинират общи и прозрачни принципи за управление на инфраструктурите от европейски интерес и за достъп до тях?

14.	Как може да се осигури дългосрочното непрекъснато подобряване на изследователските инфраструктури, например чрез програми за наука и технологии, асоциирани с тях и европейските електронни инфраструктури?
15.	Трябва ли да бъде създаден глобален форум за изследователските инфраструктури, включващ трети страни и международни организации, където европейците биха могли да говорят с един глас (както правеха в проекта ITER за изследването на ядрения синтез)?

3.3. Засилване на изследователските институции

Университетите и обществените изследователски организации представят повече от 35% от всички изследвания, предприети в Европа. Те са първоначалният източник на фундаменталните изследвания и изследванията по различни въпроси от обществен интерес, както и важен доставчик на приложни изследвания, което помага да се подкрепят бизнес изследванията и иновациите. Засилването на изследователските институции е ключ към стимулиране на бизнес инвестиции за изследвания и развитие в Европа.

Изследователските институции се изправят пред нарастващи предизвикателства при финансирането и организацията

Все пак, техният потенциал не е реализиран напълно, което се дължи на значителното разпръсване на ресурси и дейности, недостатъчни връзки с бизнеса и обществото и сковаността в тяхното функциониране¹⁹. За да се подобри тяхната роля като действащи лица в изследванията в ЕИП без граници, те трябва да се адаптират към променящата се и изискваща повече среда, където, например, конкуренцията за финансиране и таланти се интензифицира в рамките на Европа и с трети страни. Университетите в частност, в точката на пресичане на Европейското изследователско пространство и Областта на европейското висше образование, се изправят пред нарастващи предизвикателства при финансирането и организацията.

Необходими са повече концентрация и специализация...

Повечето европейски институции страдат от липса на средства и, ограничени в национални системи под оптималното ниво, срещат трудности да посрещнат очакванията с ресурсите, които имат на разположение. Въпреки че средното качество на европейската изследователска работа е добро, в много институции то не достига водещите световни стандарти. По тази причина е необходима някаква концентрация и специализация, за да позволи появата на европейски центрове с отлична конкурентоспособност по глобалната скала и богата мрежа от университети и обществени изследователски организации в целия ЕС, които да изпъкват в посрещането на изследователски и образователни нужди на национално, регионално и секторно ниво.

...което изисква автономност, професионално управление на изследванията и

Подобни промени могат да се случат само, ако на изследователските институции, а именно на университетите, е дадена автономност, за да се позиционират, кооперират и конкурират на европейско и международно равнище, и по-добре да свързват изследователските си

¹⁹ Commission staff working document, section 3.2.1.

<i>отчетност...</i>	дейности с нуждите на индустрията и обществото. Това трябва да върви ръка за ръка с нарастващия професионализъм в мениджмънта на изследванията и придържането към по-прозрачни стандарти на отчетност. Реформите, които се извършват в много държави, трябва да бъдат допълнени и разширени в цяла Европа.
<i>...свързване на общественото финансиране с производството и изпълнението...</i>	В частност, предоставянето на обществено финансиране трябва да окуражи тези промени чрез все по-голямо внимание към факторите на производство и изпълнение. Иновативните общественно-частни партньорства също имат нужда да бъдат стимулирани в бъдеще и да се намери добър баланс между институционалното и конкурентното финансиране. С оглед на последното, Европейският изследователски съвет ще играе важна роля като насърчава екипи от университетите и от други изследователски организации да се състезават за стипендии, за да финансира най-добрите “гранични изследвания” на европейско равнище.
<i>...създаване на виртуални изследователски общности посредством информационните и комуникационни технологии (ИКТ)...</i>	Изследователските институции трябва да работят все повече в контекста на европейските и глобалните “виртуални изследователски общности”, свързващи обществените и частните организации. Това ще изисква по-добра колективна експлоатация на възможностите, предлагани от масивните компютърни, информационни и комуникационни инфраструктури, които стават основна предпоставка за премахването на границите за изследванията. Виртуалните изследователски общности могат също така да съставят мощно средство, за да се подsigури обхващането на изследователи и студенти от цяла Европа и от други държави.
<i>... и създаване на виртуални центрове за отлични постижения чрез силни и дълготрайни партньорства</i>	Изследователските институции трябва също така да бъдат окуражавани да създадат “виртуални центрове за отлични постижения” под формата на силни и дълготрайни партньорства между тях самите и с индустрията, като отидат отвъд обикновеното, базирано върху проекти, сътрудничество. Това е целта на “мрежата от отлични постижения” в Изследователската рамкова програма. Урокът, научен от 6-тата рамкова програма е, че подобни дълготрайни партньорства са възможни единствено между много ограничен брой партньори, разполагащи със значителен обем ресурси. Така те обикновено включват много изследователски екипи или цели лаборатории, или изследователски звена.
	“Общностите на знанието и иновациите” на Европейския Технологичен Институт (ЕТИ) ще предложат атрактивна рамка, за да се създадат подобни партньорства. Други инструменти като структури, разделени между няколко институции, за да съберат потенциалните възможности на изследователите и мениджмънта (включвайки трансфер на знания, финансиране и други ключови функции) биха могли да помогнат за създаването на виртуални центрове за отлични постижения.

Укрепване на изследователските институции

16. Как могат ресурсите на европейските изследователски институции да бъдат укрепени по най-ефективен от гледна точка на разходите начин, за да им се позволи да постигнат отлични резултати и да се конкурират в световен мащаб?
17. Как могат да се окуражат изследователите, за да създадат виртуални центрове за отлични постижения от световна класа, както е в контекста на предложените Европейски Технологичен Институт, 7-ма рамкова програма “мрежи за отлични постижения” и национални и регионални инициативи, и да се споделят структури, които събират способностите на изследователския мениджмънт от няколко институции?
18. Има ли нужда от европейска регулаторна инициатива, за да се улесни създаването на обществено-частни партньорства?
19. Как могат ЕС и държавите членки да стимулират най-добре появата на европейски и глобални виртуални изследователски общности, използвайки напълно потенциала на компютърните, информационните и комуникационните инфраструктури?
20. Трябва ли да бъдат предприети действия, за да се създадат: (i) принципи за автономност и за управление на изследванията и изследователските институции; особено университетите; (ii) споделени критерии за финансиране и оценяване на изследователските институции, особено университетите, като се обръща сериозно внимание на връзките между академиите както и към факторите на производството и изпълнението?

3.4. Споделяне на знания

Генерирането, разпространението и употребата на знания са в ядрото на изследователската система. В частност, достъпът до знания, генерирано от обществената изследователска база и неговото използване от бизнеса и политиците са залегнали в основата на Европейското изследователско пространство, където знанията трябва да циркулират без бариери из цялото общество.

Отваряне на достъп до знания в Европа чрез експлоатиране на потенциала на ИКТ

Знанията са изключително важни за успешните изследвания във всички научни дисциплини. Сигурният, разрешен и постоянен достъп до резултатите от научните изследвания, както и тяхното широко разпространение, трябва следователно да станат дефиниращи принципи за европейските изследвания. Дигиталната ера е отворила много възможности в това отношение. Възможностите за прогрес могат да се видят особено ясно при създаването на виртуални библиотеки, хранилища за научна информация и бази данни на публикации и резултати от изследвания, които са обществено финансирани. Те трябва да бъдат интегрирани на европейско равнище и свързани с подобни бази данни в трети страни. В частност, системата, чрез която се публикува научната информация е основна за нейното валидиране и разпространение и по този начин оказва голямо

влияние върху отличните резултати на европейските изследвания²⁰. Европа трябва да стимулира развитието на “континуум” от достъпна и взаимосвързана научна информация от грубите данни до публикациите, в рамките на и между различните общности и държави.

Подобряване на трансфера на знания между обществените изследвания и индустрията

Трансферът на знания трябва да се подобри, за да се засили експлоатацията на изследванията и развитието на нови продукти и услуги. Затова на европейските университети и на други обществени изследователски институции трябва да бъдат дадени стимули, за да развият умения и ресурси за ефективно сътрудничество с бизнеса и други заинтересовани финансово лица, в и извън границите²¹. Голяма спънка са непостоянните и често несъстоятелни правила и подходи за управлението на правата на интелектуалната собственост (ПИС), които са резултат от общественото финансиране. Комисията е установила добра практика и модели на знание, споделяно между обществената изследователска база и индустрията, които ще служат, за да вдъхновяват по-нататъшните действия на равнище на ЕС и на национално равнище²².

Разчупване на застоя в патентните системи...

Патентоването остава изключително сложно и скъпо в Европа, а фрагментираният юридически процес не може да осигури достатъчно юридическа сигурност. Като се има предвид застоят в преговорите по патентите на Общността, са разглеждани други опции, включително подобряването на сегашната европейска патентна система. Целта трябва да бъде предлагането на ефективно европейско патентоване, взаимно признато заедно с другите големи патентни системи по света и подкрепено от съгласувана пан европейска съдебна система²³. В допълнение, голям брой специфични въпроси за изследванията и развитието, като периода на отсрочка, съвместните режими на собственост и изследователските извлечения трябва също да бъдат взети под внимание, за да се подсигури последователно отношение в целия ЕС.

...и адресиране на специфични за изследванията и развитието въпроси по ПИС

Да се мисли различно за комуникирането, дискутирането и преподаването на научни и технологични знания...

Накрая, за да работи ефективно и правилно в пълна симбиоза с европейското общество, ЕИП изисква развитие на нови канали и иновативни подходи за комуникативна и дискуссионна наука, изследвания и технологии, както и засилен ангажимент на участниците в изследванията към образованието и образователните дейности. Това ще увери, че европейските граждани са добре информирани за всички изложени въпроси и ще има като резултат разпространяването на изследователските подходи, нагласени спрямо нуждите и стремежите на обществото и разпространението на културата и духа на иновациите в обществото като цяло. Иновативните подходи са също така

...и да се

²⁰ See Commission communication 'Scientific information in the digital age: access, dissemination and preservation', COM(2007)56, 14.02.2007

²¹ Commission staff working document, section 3.2.4.

²² See Commission communication 'Improving knowledge transfer between research institutions and industry across Europe: embracing open innovation', COM(2007)182, 4.4.2007, and accompanying staff working document SEC(2007)449

²³ See Commission communication 'Enhancing the patent system in Europe', COM(2007)165, 4.4.2007.

използват за правене на политика

необходими, за да подобрят достъпността и разбирането на съответната научна и технологична експертиза за базирана върху доказателства политика.

Споделяне на знания

21. Има ли нужда от политики и практики на равнище на ЕС, за да се подобри и осигури открит достъп до грубите данни и тяхното разпространение и до не прегледани публикации на обществено финансираните резултати от изследванията?
22. Какво трябва да представлява една европейска рамка за споделяне на знания между изследователските институции и индустрията, базирани върху идентифицирани добра практика и модели?
23. Има ли специфични отнасящи се към изследванията и развитието въпроси, като период на отсрочка, съвместни режими на собственост и изследователско извлечение, които трябва да бъдат разглеждани от европейска перспектива?
24. Какви условия трябва да бъдат създадени, за да се насърчат иновативните подходи по начин, по който да се обсъждат, преподават, дискутират и оценяват науката и технологиите от европейците, и да бъдат приемани като базиран върху доказателства политика?

3.5. Оптимизиране на изследователските програми и приоритети

След 2000 година основна цел на Европейското изследователско пространство е осигуряването на съгласуваност на националните и регионалните изследователски програми и приоритети по въпроси от европейски интерес. Постигнат е някакъв прогрес, но той не отговаря на амбицията и потенциала в това отношение.

Насърчаване на общи принципи и реципрочно отваряне на програми, за да се повиши ефективността и въздействието на общественото финансиране

По-нататъшният прогрес може да приеме формата на общи принципи за разглеждане, гаранция за качество и съвместно оценяване на европейски, национални и регионални програми и агенции, които биха могли да помогнат да се опрости и да се повиши ефикасността и въздействието на изследователското финансиране в Европа. Друга стъпка напред може да бъде реципрочното отваряне на съответните национални и регионални програми към участници от други държави членки, особено в случай на изследване, направлявано от инвеститори. Това би дало възможност на изследователите да кандидатстват за средства в други държави членки, с цел да се повишат резултатите навсякъде и да се повиши ефикасността на предоставянето на финансиране на най-добрите изследвания в Европа, да се подсили влиянието на Европейския изследователски съвет.

По отношение на направляваните от обществото изследвания, където изследователските фондове са фокусирани върху

предварително определени области или теми за директно прилагане към гражданите, бизнеса или политиците, много въпроси са отправени най-вече от изследователски програми в отделни държави и региони, особено с цел да строят и разширяват техните научни и технологични капацитети и да отговарят на местните нужди. Взаимодействието между подобни програми може да обхваща от простия обмен на информация до по-тясното сътрудничество. Все пак, някои въпроси могат най-добре, или дори единствено, да се отнасят ефективно чрез европейски и понякога глобални изследователски програми, комбинирайки подкрепата от ЕС и националната подкрепа, както и финансиране от страна на бизнеса или филантропските организации.

Строеж на основа на опита, за да се подобри програмната координация

Основната стойност на действията, предприети от 2000 година насам е била да се демонстрират потенциалът и условията за успех, но също така и границите, на програмната координация²⁴.

След 2003 година, основната мрежова схема на ЕИП осигуряваше подкрепа за координацията на национални и регионални програми. Други специфични схеми подкрепят сътрудничеството между регионите, като “Региони на знанието” според рамкова програма 7 и “Региони на икономическа промяна” на кохезионната политика. По отношение на мрежата на ЕИП, принципите на “променящата се геометрия” са улеснили готовността на участниците да се впуснат в частична интеграция на техните респективни програми. Все пак, първата година на схемата ясно демонстрира, че условие за успех е съществуването на добре дефинирани и добре структурирани национални и регионални програми и съответстващи им бюджети.

Това също така е урокът от единствения опит, направен досега, да се координират националните изследователски програми на широка база чрез член 169 от Договора за ЕО: “Партньорство при клиничните опити между европейските и развиващите се държави (ПКОЕРД)”. Този случай показва, че дори когато участващите държави членки формално са приели да си събират ресурсите на транснационална база, това остава много трудно на практика.

Съвместно идентифициране на главните обществени предизвикателства извън националния капацитет

Бяха направени усилия също така да се идентифицират съвместно главните предизвикателства или възможности, отнасящи се до всички или до много страни, но изискващи изследователски усилия извън отделния национален капацитет, и върху тази база да се дефинират широки изследователски схеми. Например, Европейските технологични платформи,

---

²⁴ Commission services working document, chapter 2.

водени от индустрията са определили европейските “визии” и изследователски схеми в техните съответни области, и те трябва да се вземат под внимание в приоритетите на европейската изследователска рамкова програма. В някои държави има също така планове да се приравнят част от тези европейски изследователски схеми към националните приоритети.

Визиите и изследователските схеми, създадени от центъра за технологични платформи по теми, произтичащи от интересите на бизнеса могат да допринесат за по-широк и пълен процес на съвместни европейски и национални изследователски програми, включвайки всички финансово заинтересовани лица-изследователски институции, бизнес, граждански обществени организации и т.н. Такъв един процес би позволил европейските, националните и регионалните изследователски програми да бъдат базирани върху системна идентификация на главните обществени предизвикателства. Общото предвиждане и технологично оценяване, извършвано в тясно сътрудничество между националните организации и включващо участието на финансово заинтересованите лица и гражданите може да помогне да се структурира и обогати подобен подход. Наскоро започнатата инициатива за създаване на европейски стратегически енергиен технологичен план може да бъде интересен прецедент.²⁵

Създаване на съвместни програми за подтиквани от обществото изследвания

Съвместните технологични инициативи, базирани върху член 171 от Договора за ЕО представя нов начин за създаване на обществено-частни партньорства в изследванията на европейско равнище, осигурявайки голяма координация на изследователските усилия. Подобни инициативи са били предложени, за да приложат изследователските програми, покриващи части от изследователския дневен ред на ЕТП в малък брой от случаите, където техният обхват и мащаб го оправдава. Първите подобни инициативи се очаква да бъдат стартирани през идващите месеци.

В средносрочна перспектива новият подход може да бъде представен за създаване и прилагане на съвместни програми за подтиквани от обществото изследвания, със следните важни признаци, за да се осигури желанието им мащаб, ефикасност и въздействие:

- Различни конфигурации, зависещи от приоритетите, компетентността и видовете включване на заинтересованите държави членки и лица;
- Поставяне на приоритети и съвместно програмиране,

---

²⁵ COM(2007)60, 21.12.2007

базирано върху предвидени съвместни дейности;

- Гъвкави механизми на финансиране, комбиниращи по подходящ начин стипендиите със специфичните данъчни стимули, за да подкрепят участието на бизнеса и други инструменти като предтърговското доставяне на услуги по изследванията и развитието;
- Общи принципи на приложение, особено по отношение на първоначалното разглеждане, етически стандарти, употреба на резултатите, контрол на качеството, отчетност и оценка, и където е подходящо, съвместна структура на управление.

Използване на потенциала на междууправителствените изследователски организации

По техния размер и вида на дейностите им, междууправителствените изследователски организации, като тези, представени на EIRO форума²⁶, помагат да се повишат съгласуваността, качеството и доставката на европейските усилия в голям брой изследователски области. Съгласуваността между дейностите на тези организации и с европейските изследвания и други политики е много важна в Европа и в отношенията с останалия свят. В някои случаи тя може да бъде повишена като общността стане член на тези организации, представяйки колективния интерес на всички държави членки на ЕС и на асоциираните държави. В допълнение, междууправителствените структури като EUREKA и COST могат да допринесат по-нататък за съгласуваност на действията в рамките на Европейското изследователско пространство.

Оптимизиране на изследователските програми и приоритети

25. Трябва ли да бъдат създадени общи принципи и да се използват при първоначалните разглеждания, гаранцията за качество и съвместното оценяване на европейски, национални и регионални изследователски програми? Трябва ли тези програми да бъдат отворени за участници от други държави членки и как?
26. Има ли нужда от споделени принципи за отчетността на финансирането на обществените изследвания, които биха повишили опростеността на правилата и процедурите и увеличили тяхната ефективност и ефикасност?
27. Какъв трябва да бъде процесът на участие, за да се даде възможност на обществените власти съвместно да идентифицират и да решават за главните социални въпроси, изискващи събиране на ресурси и капацитети?
28. По подобни обществени въпроси от европейско или глобално измерение как могат принципите и модалностите да бъдат установени и тествани за съвместно програмиране на изследвания, включвайки всички финансово

²⁶ CERN, EFDA, EMBL, ESA, ESO, ESRF, ILL. See <http://www.eiroforum.org>. The relationship between the EU and ESA is being discussed in the context of the 2003 EC-ESA Framework Agreement and the further development of European Space Policy.

заинтересовани лица (изследователски институции, бизнес, гражданско общество и т.н.) и да се събере финансирането от ЕС, националните, регионалните, бизнес и филантропските източници?

29. Трябва ли Европейската общност да търси членство в междуправителствени изследователски организации?

3.6. Отваряне към света: международно сътрудничество в науката и технологиите

Международно научно и технологично сътрудничество в главните цели на външната политика на ЕС

Науката не познава граници и въпросите, с които се занимава изследването са все по-глобални. Предизвикателство е да се увери, че международното научно и технологично сътрудничество допринася ефективно за стабилността, сигурността и просперитета в света.

Европейското изследователско пространство трябва да бъде отворена към света, а също така научното и технологично сътрудничеството с партньорски държави трябва да бъде направлявано по съвместен и воден от политиката начин²⁷. Един ясен подход към международното научно и технологично сътрудничество под флага на глобалното постоянно развитие, може да допринесе за изграждането на мостове между нации и континенти.

Повишена координация между ЕС и държавите членки

Една успешна история като тази на ITER показва, че Европа може да има волята и капацитета за лидерство, за да посрещне глобалните предизвикателства с партньори по целия свят. В други области като околната среда Европа все повече се включва в глобални инициативи. Но, за да се говори най-общо, подобно включване в момента далеч не е системно и често пъти е по-лошо координирано от това с държавите членки. Като резултат, Европа като цяло и държавите членки по отделно губят много от потенциалното си влияние на глобалната сцена.

Необходима е по-тясна координация между ЕС и държавите членки, за взаимна полза както и между научната и технологична политика на сътрудничество и други области на външните отношения. Подобна координация трябва да бъде търсена в многостранните форуми и инициативи, както и в двустранното сътрудничество с държавите партньори.

Създаване на общ подход по отношение на...

По-добрата координация може да бъде постигната чрез придържане към един общ подход, базиран отчасти върху ориентациите, поставени по-долу. Ситуациите на отделните държави партньори може често да призоват смесица от тези:

...съседни държави...

– Със съседни държави, целта трябва да бъде да се установи „по-добра ЕИП“ без граници, която ще подкрепи и ще извлече полза от други елементи на Европейската политика за съседство. Това

²⁷ Commission services working document, section 3.1.2.

трябва да наложи участието на нашите съседи не само в европейската изследователска рамкова програма²⁸, но също така с другите измерения на Европейското изследователско пространство, като координацията на изследователските програми и инфраструктури, изпълнение на принципи за споделяне на знания и безпрепятствена обилност на изследователите.

...развиващи се държави...

– Със развиващите се държави сътрудничеството трябва да включва значително фокусиране върху засилването на техния научен и технологичен капацитет и подкрепа на тяхното устойчиво развитие в тясна връзка с политиката на развитие, като по същото време се работи с тях като партньори при глобални инициативи

...и индустриални и възникващи икономики

– При работата с индустриализираните и възникващи икономики, трябва да бъде даван приоритет на програми от взаимна полза, за да се отговори на глобалните предизвикателства. Научни и технологични споразумения трябва да бъдат сключени с много от тези държави. Ролята на подобни споразумения трябва да бъдат оценени особено по отношение на реципрочността и важните въпроси на ИПР. В някои случаи по-специализирани споразумения са сключвани, за да се подкрепи сътрудничеството в специфични области, например в нанотехнологиите със САЩ. Те трябва да бъдат оценявани с оглед на техния принос към цялостните европейски и международни изследователски приоритети и програми. Повече съвместни покани за проекти могат да бъдат подкрепени в този контекст.

Съвместно обръщане към глобалните предизвикателства и регионалните нужди...

В допълнение към тези широки ориентири, ЕС и държавите членки трябва да проучат съвместните подходи за посрещане на глобални въпроси и регионални потребности, специфични за някои други части на света. Международният обмен на изследователи е главният въпрос, който трябва да бъде адресиран към всички държави партньори. Накрая, многостранните инициативи трябва да бъдат предпочитани пред двустранните инициативи, за да се допринесе за съгласуваност на научните и технологични приоритети и действията на международно равнище. Това особено включва работата в контекста на многостранните организации като ЮНЕСКО, ОЕСД и Г8, в многостранни споразумения като рамковата конвенция на ООН за климатичните промени и Споразумението Котону, и с регионални организации като Африканския съюз, АСЕАН и Меркосур.

...в частност в многостранните рамки

Отваряне към света: международно сътрудничество в науката и технологиите

30. Как могат Европейската комисия и държавите членки да работят заедно, за да (i) дефинират приоритетите за международното научно и технологично сътрудничество в тясна координация с другите измерения на външните отношения; (ii) осигурят координирана и ефикасна употреба на инструменти и ресурси; (iii) говорят в един глас при многостранните инициативи?

²⁸

See Commission Communication COM(2006)274 of 4.12.2006 on the general approach to enable European Neighbourhood Countries to participate to Community agencies and programmes.

31.	Как могат Европейската комисия и държавите членки да работят заедно, за да проучат потенциала на инициативите за международните изследователски програми по въпроси от глобално естество, включвайки Общността, държавите членки и трети страни?
32.	Как трябва да бъде модулирано научното и технологично сътрудничество с различни групи от държави партньори, за да се фокусира върху специфични цели? Трябва ли да се разработват допълнителни регионални подходи?
33.	Как могат съседните държави да бъдат интегрирани в Европейското изследователско пространство като част от европейската политика за съседство?
34.	Как могат двустранните споразумения за наука и технологии на ЕС да бъдат по-ефективни? Има ли алтернатива или допълнителни инструменти, които могат да бъдат използвани, като съвместни покани за проекти, включващи където е възможно държавите членки?
35.	Как може общият европейски дневен ред за научно и технологично сътрудничество да бъде подпомогнат в многостранните организации и споразумения, както и с регионалните организации?

4. ДВИЖЕНИЕ НАПРЕД: ПУБЛИЧЕН ДЕБАТ И ПО-НАТАТЪШНИ СЪПКИ

Европа притежава огромен потенциал за изследвания и развитие, който остава неоползван. Комисията вярва, че широката ориентация, описана по-горе има потенциала да усилва значително Европейското изследователско пространство, правейки я здрава и способна да посрещне главните предизвикателства, пред които се изправя Европа в един отворен свят и да постигне целите на Лисабонската стратегия.

Комисията започва широки консултации и дебати...

С този Зелен документ Комисията започва широки консултации и дебати, за да дискутира и специфицира тези ориентации и да стимулира други идеи. За да завършим, Комисията:

- Кани европейския парламент и съвета, Европейския социален и икономически комитет и Комитета на регионите да изразят вижданията си за ориентацията, предложени за дебати;
- Кани държавите членки да подкрепят широк дебат на национално и регионално равнище;
- Кани директно изследователи и изследователски организации, институции за висше образование, бизнеса, организации на гражданското общество и граждани да се ангажират в дебата и да отговорят на обществената консултация, стартирана с този Зелен документ²⁹.

²⁹

<http://ec.europa.eu/research/era>. The public consultation will be open until 31 August 2007.

*...да помогне
да се подготвят
бъдещи
инициативи*

На базата на резултатите от консултацията и дебата, Комисията има намерение да предложи инициативи през 2008 година.

За да съпроводи и подкрепи дебата, и за да допринесе към подготовката на предложенията, Комисията ще организира фокусирани събития и ще използва външни експертизи, за да работи по въпросите, представени за дебат в Зеления документ.

Комисията също така ще реформира Европейския изследователски консултантски борд (EURAB), за да повиши ролята, която той играе в реализацията на Европейското изследователско пространство. Част от неговия мандат трябва да се съсредоточи в подпомагане на Европейската Комисия за свикване на редовни „събрания” на всички финансово заинтересовани лица от европейските изследвания.

Накрая, Комисията ще подкрепя създаването на база данни, анализа, разглеждането и оценката им, за да укрепи доказателствената база за развитието на Европейското изследователско пространство и за да има възможност да измери прогреса по отношение на нейната реализация³⁰.

---

³⁰ Building in particular on the European Statistical System, which will be addressed in a forthcoming Commission Communication on Statistics on Science, Technology and Innovation, as well as on the ERAWATCH information system on national research policies (<http://cordis.europa.eu/erawatch>) and on the EU Industrial Research Investment Monitoring (<http://iri.jrc.es>).